

אור עליון

לעילוי נשמת הצדקת שרה ברנה בת שרה בן פורת ז"ל

לעילוי נשמת נפתלי בן שמעה ברזילי, שמואל משה בן אסתר טוטיאן, משה בן שרה בן-פורת, ת.נ.צ.ב.ה.

שנה שישית | ניסן תשע"ה, גיליון מס' 65

www.yahadoot.net • mhbp52@etrog.net.il • 054-848 6661

ההזכחה למציאות ה' והשגחתו בעולם

בניסים אלו, ואף הקפיד לצוותם לזכור את "ציאת מצרים" בכל יום ויום ופעמים רבות במעגל השנה, וזאת על ידי מעשים וטכסים שונים. וכדי לשמר את ה"זיכרון" עם המסרים שבו לדורות עולם, ציזה השם על אותם שחזו במו עיניהם ביציאת מצרים וקריעת ים סוף וכו' - לספר את זה לבניהם ובניהם לבניהם באופן מדויק ופרטני, ולהעביר להם את המצוות המשמרות את זיכרון יציאת מצרים. נמצא, שכשאנו שומעים מהדור הקודם את סיפור יציאת מצרים, וכשהם מספרים שהם שמעו זאת מהדור שלפניהם, וכי כל דור שמע עדות זאת עד לעדים הראשונים שחזו במו עיניהם ביציאת מצרים, הרי שסיפור זה הופך ל"מאורע היסטורי" אשר לא ניתן לערער על אמיתותו.

נסיים במעשה המבהיר את הדברים האמורים: מעשה ברבי ישראל מסלנט אשר אחד מתלמידיו נטה מדרך התורה. באחד הימים נודמן הרב לעירו של התלמיד הנ"ל, נכנס הרב לביתו של התלמיד, שוחח עמו על דא ועל הא, ולבסוף שאלו: "אמור לי! מדוע עזבת את דרך התורה והמצוות?" השיב התלמיד לרבו: "כבוד הרב! אני אדם אשר מאמין רק לאשר ראות עיני, אינני יכול להאמין באלוקים שאינני רואה, אם ה' רוצה שאמין בו אז בבקשה שיראה לי את עצמו". לאחר מספר דקות נכנסה בתו של התלמיד, פנה אליה אביה בבקשה: "תראי בבקשה לרבי, שאת יודעת לנגן בכינור!". השיבה הבת בחוצפה לאביה: "אתה חושב שאני צריכה להראות לכל זקן שיבוא הביתה שאני יודעת לנגן? אני ניגנתי לפני חבר שופטים, הם העניקו לי תעודה התלויה על הקיר, יתכבד הרבי ויסתכל בתעודה וידע שאני יודעת לנגן". ניצל רבי ישראל מסלנט את דברי הבת כדי לתת תשובה ניצחת לתלמידו, פנה הרב לתלמידו ואמר לו: "ישמעו אוזניך מה שבתך מדברת, וכי סבור אתה שה' יראה את עצמו לפני כן כופר?! ה' הראה את כוחו והשגחתו לעיני ישישים ריבוא בני ישראל, בזמן יציאת מצרים, וישנם תעודות רבות על כך, התפילין והפסח, שבת וסוכות וכו', תסתכל בתעודות אלו ותדע שיש בורא לעולם...".

נמחיש לעצמנו את מכת ערוב: יהודי אשר היה עבד לאדונו המצרי לוקח -כהרגלו מידי יום- את ילדי המצרי לטיוול בגן השעשועים, הוא מצרף לטיוול את ילדיו. והנה באותו היום מופיעה "מכת ערוב". נכנסות חיות טורפות גדולות לגן השעשועים, ומתחילות לטרוף את הילדים המצריים. היהודי וילדיו רואים את הנעשה, ומתוך פחד לגורלם מתאספים יחד לקצה הגן, קוראים יחד וידוי ו"שמע", בחושבם שאלו רגעים האחרונים לפני שיהיו טרף בפיות החיות. הנה... הנה... מצד אחד של היהודי קופץ נמר במרדף אחר אחד מילדי המצרי לטורפו. ומצדו השני, האריה מזנק על המצרי הבא בתור, אוי איזה פחד... והנה,

בגמר מחזה האימים שהיה לעיניהם, הם עומדים נפעמים שבבת אחת החיות עוזבות את הגן מבלי לפגוע באף אחד מילדיהם. הם תמהים ושואלים: "מהיכן ידעו החיות מי יהודי ומי מצרי?! (חוק "מיהו יהודי"). אין ספק כי מחזה זה הוכיח להם מעל לכל ספק כי השם ברא את עולמו, וידע מהנעשה בעולמו, ואף משגיח על כל מעשי בני אדם שבעולמו באופן פרטני.

אמנם, "המופע" הנ"ל עם כל המסרים שבו הינו חסר חשיבות, במידה ואינו מתועד ומועבר לדורות הבאים אחריו, לאותם אנשים אשר לא צפו ב"מופע". אנו רואים כמה "מכחישי שואה" ישנם בעולם, במאורע שקרה רק לפני כ-65 שנה, וזאת בזמן שהניצולים עדיין חיים בתוכנו. לכן נותן התורה דאג לתעד את הניסים והנפלאות שנעשו בזמן יציאת מצרים בתורה הקדושה, מסרה לעדים הראשונים שחזו במו עיניהם

אנו נמצאים בעיצומם של הניקיונות לפסח (ובאווריה פורימית נאמר: אבק אינו חמץ, הבעל אינו קרבן פסח, והילדים אינם קרבן עולה ויורד), וכאשר נתבונן נראה כי "יציאת מצרים" מהווה נושא מרכזי וחשוב ביהדות: הוא נזכר פעמים רבות בתנ"ך, כמו כן ישנם מצוות רבות שהן "זכר ליציאת מצרים", נזכיר מקצתן: הזכרת יציאת מצרים בקריאת שמע בבוקר ובערב, הנחת תפילין ובתוכם פרשיות יציאת מצרים, שמירת שבת (כפי שאנו אומרים בקידוש), שבעת ימי הפסח, מצוות ליל הסדר הרבות ובתוכן החובה להעביר לדור הבא את סיפור יציאת מצרים, חג הסוכות - זכר לענני הכבוד בצאת ישראל ממצרים.

נשאלת השאלה: מדוע נותן התורה מקפיד כל כך על זיכרון "יציאת מצרים"? מדוע מאורע זה הינו כל כך חשוב שאנו מצווים לזכרו?

מבאר הרמב"ן (סוף פרשת בא): ישנם אנשים הטוענים שהעולם קדמון חס ושלום, ושלא נברא ע"י הבורא יתברך. ישנם אחרים הטוענים, שלאחר שהשם ברא את עולמו כבר אינו יודע את הנעשה בעולמו, כאדם שיצר דבר מסוים ולאחר מכן אינו יודע מה נעשה בחפץ זה. וטענה שלישית היא, השם יתברך אינו משגיח בעולמו, מאחר ואין זה לפי כבודו להתעסק בתחתונים. לטענתם, אין שגר ועונש, ואין "השגחה פרטית" על כל דבר ודבר.

ידע בורא העולם ויוצר האדם, כי אין אפשרות לחיב את בראיו להאמין במציאות השם והשגחה פרטית, מאחר שאין האדם רואה בעיניו את האלוקים, וגם אינו רואה שהוא משגיח על בני האדם. לכן "כביכול" הראה האלוקים את עצמו לברואיו, ואף הראה להם שהוא משגיח על בריותיו באופן פרטני, כל זה ב"מופע" רב רושם של עשרת המכות, יציאת מצרים, קריעת ים סוף, וכו' וכו'. כאשר השם שניה את הטבע רק לקבוצה מסוימת - המצרים, והבדיל בין ישראל לבין מצרים, בכך ראו כולם עין בעין שיש בורא לעולם, וכי הוא משגיח על דרכי בני אדם, נותן שכר לצדיקים ועונש לרשעים. כמאמר הכתוב (ימיהו לב, ט): "גְדַל הָעֵצָה וְרֵב הָעֲלִילָה, אֲשֶׁר עֵינֶיךָ פְּקוּחוֹת עַל כָּל דְרָכֶיךָ אֲדָם, לְתֵת לְאִישׁ כְּדַרְכּוֹ וּכְפָרֵי מַעֲלָלוֹ".

"אל תאמינו שיש לז שכל"

בחכמה נפלאה יותר מהמצלמה החדשה ביותר, וכי ישנו אדם שפוי שיטען שמתוך "הנפץ הגדול" ולאחר מיליוני שנים נוצר המחשב והמצלמה? על אחת כמה וכמה, שלא יתכן שהמוח והעין נוצרו מאליהם...

"כשם שהבית מודיע על הבנאי, והבגד מודיע על האורג, והדלת על הנגר, כך העולם מודיע על הקב"ה שהוא בראו, ישתבח ויתעלה שמו לעד ולנצח נצחים" (אוצר המדרשים איינשטיין עמוד 583).

עומק רב. את השכל איננו רואים, אז מהיכן אנו יודעים שיש לפלוני שכל? כי אנו רואים את מעשיו ודיבוריו המעידים על שכלו. כך ביחס לבורא. נכון שאיננו רואים את האלוקים, אבל כאשר אנו רואים את מעשי ידיו. קרי, שמים וארץ, חי, צומח, ואת... גוף האדם. אשר כולם עשויים בחכמה יתירה. מיד אנו יודעים על מציאות הבורא. הרי מוח האדם יותר משוכלל מהמחשב המתקדם ביותר, והעין מיוצרת

מדריך בקיבוץ נכנס לכיתת ילדים עולי תימן בזמן קום המדינה, פנה המדריך לתלמידים: "אתם רואים את הלוח שבקיר? את השולחן? והכסא?". התלמידים ענו במקהלה "כן". אמר להם המדריך: "אם כן, אתם יכולים להאמין שיש לוח וכסא ושולחן. אבל את ה' אינכם רואים, לכן ח"ו אין לכם להאמין באלוקים". ישב שם תלמיד חריף (אכל הרבה סחוג...) והשיב למורה תשובה כהלכה. פנה התלמיד לחבריו לכיתה בשאלה: "את השכל של המורי אתם רואים?". "לא" השיבו כולם. "אם כן" המשיך התלמיד "אל תאמינו שיש שכל למורה, אל תקשיבו לו!!".

סיפור זה מעלה חיוך רחב על פנינו, אבל יש בו

לעילוי נשמת
מנחת משה
בן דינה
ת.נ.צ.ב.ה.

לעילוי נשמת
פליקס טעדי בן רחל
שמחה אלון סימה בת
אסתר ת.נ.צ.ב.ה.

לעילוי נשמת
אברהם מימוני ז"ל
בן ר' יצחק ורומיה ז"ל
ת.נ.צ.ב.ה.

הלכות פסח

הלכות ברכת האילנות

א. היוצא בימי ניסן ורואה אילנות שמוציאים פרחים, מברך "ברכת האילנות" (נוסח הברכה בסידור), להודות לה' שהפריח את העצים שהיו יבשים בחורף.

ב. מברכים פעם אחת בשנה ולא יותר. גם הנשים יברכו "ברכת האילנות". אפשר לברך בשבת, וגם בלילה לאור החשמל אם יכול להבחין בפרחים.

ג. התנאים לברכה: לפחות שני אילנות, אילני מאכל דווקא, כאשר ישנם עדיין

פרחים באילן, לראות האילנות (ולכן עיור אינו מברך).

הלכות בדיקת חמץ

א. קודם ליל בדיקת חמץ צריכים לנקות את הבית והחצר בניקוי יסודי, שלא יישאר חמץ בפסח. יש לנקות את כיסי הבגדים, ובייחוד כיסי הילדים וילקוטי בית-הספר שלהם.

ב. בלילה שלפני ליל הסדר (יום חמישי בלילה), בשעת צאת הכוכבים (18:20), בודקים בבדיקה קפדנית את החמץ לאור הנר, בכל מקום שלפעמים מכניסים שם חמץ. לרבות המרפסות, חדר המדרגות, הגינות והמכונות.

ג. נר אבוקה פסול לבדיקה. בשעת הצורך כשאינו לו נר אחר, וכן במקומות שאינם יכול לבדוק בנר, יכול לבדוק בברכה בפנס כיס, או בנר חשמלי קטן שאפשר לטלטלו בכל פינות הבית.

ד. קודם הבדיקה מברך: "על בעיור חמץ". ואסור לדבר משעת הברכה עד סיום הבדיקה.

ה. אחר הבדיקה מבטל את החמץ. ישנו

חיוב להבין את נוסח הביטול הנאמר בשפה הארמית, וכך פירושו: "אני מחשיב את החמץ שלא מצאתי כדבר חסר חשיבות כמו עפר".

הלכות בעיור חמץ

א. אסור לאכול חמץ בערב פסח (יום שישי) אחרי השעה 10:09.

ב. בערב פסח (יום שישי) שורפים את החמץ הנותר, לאחר השריפה מבטלים שוב את החמץ. יש להבין נוסח הביטול, וכך פירושו: "אני מחשיב את החמץ, שראיתי ושלא ראיתי, ששרפתי ושלא שרפתי, כדבר חסר חשיבות כמו עפר".

ג. יש לסיים השריפה והביטול לא יאוחר מהשעה 11:25.

ד. טוב לפרוס את החמץ לפרוסות דקות לפני השריפה, כדי שיישרף לגמרי כפחמים. ואם אינו עושה כן, ישפוך עליו נפט הרבה עד שימאס מאכילת כלב.

ה. המעוניין להשאיר חמץ בביתו, עליו למוכרו לגוי באמצעות הרבנות המקומית, שעושה את המכירה כדין

תורה. חמץ שעבר עליו הפסח ולא מכרו לגוי, אסור באכילה ובהנאה. ולכן אין לקנות אחרי פסח מוצר חמץ רק מבעל חנות המחזיק "תעודת מכירת חמץ" מהרבנות, המעידה שמכר את החמץ לגוי.

הלכות מצרכי מזון הכשרים לפסח

א. אכילת אורז, אפונה, קטניות, פירות מיובשים - מנהג האשכנזים שלא לאוכלם, ומנהג הספרדים לאוכלם.

ב. יש להיזהר לברור היטב את האורז שלא יהיה בו מין דגן. ונהגו לבדוקו שלש פעמים, בתשומת לב רבה, ובשעה שאין ילדים קטנים בקרבתם.

ג. ספרדים שנהגו להחמיר באכילת אורז וקטניות ורוצים לבטל מנהגם (מחמת סיבה של חולי וכדומה), אפשר להקל להם על ידי התרה. ומי שנהג להחמיר בגלל שהיה בבית הוריו שהחמירו, יכול לנהוג היתר לאחר נישואיו ללא התרה.

המדריך לעריכת "ליל הסדר" כהלכה

כדי לזכור כיצד לערוך את "ליל הסדר" נתן רש"י (מחזור ויטרי סימן סה) סימנים לכל הפעולות הנעשות ב"ליל הסדר". הנה הם לפניכם עם הסבר קצר.

קדש - קידוש

בגמר הקידוש שותים את היין או המיץ ענבים בהיסבה (=נטייה לצד שמאל). זו הכוס הראשונה מארבע כוסות.

ורחץ - נטילת ידיים ללא ברכה

נטילת הידיים נדרשת עבור אכילת הכרפס לאחר הטבלתו, מאחר והבא לאכול מאכל שטיבולו במשקה חייב בנטילת ידיים תחילה.

כרפס - אכילת כרפס לאחר הטבלתו במי מלח או בחומץ

הטעם לאכילת הכרפס, כדי שיראו הילדים שינוי מכל השנה [שאנו אוכלים היום ירקות לפני הסעודה], וישאלו על השינוי "מה נשתנה". ובחרו דווקא ב"כרפס" יותר משאר ירקות, מאחר ו"כרפס" הוא אותיות "ס" פרך, רמז לשישים (גימטריא אות סמך) ריבוא בני ישראל שעבדו בפרך.

ירחץ - חציית המצה לשניים

חוצים את המצה האמצעית מבין שלשת המצות לשניים. את החלק הגדול שומרים לאפיקומן, ואת החלק הקטן מחזירים בין המצות השלמות. הטעם לכך, שנאמר "לחם עוני" מלשון עניות, ודרכו של עני לאכול פרוסות לחם.

מגיד - אמירת ההגדה

פותחים את ההגדה בשאלות הילדים "מה נשתנה", לאחר מכן האבא משיב להם כפי שמופיע בהגדה, כדי לקיים מצוות "והגדת לבנך...". מאריכים לספר בסיפור יציאת מצרים. בסיום ההגדה שותים את הכוס השנייה של ארבע כוסות בהיסבה. למנהג הספרדים

רחצה - נטילת ידיים לסעודה עם ברכה "על נטילת ידיים"

מוציא מצה - ברכות "המוציא" ו"על אכילת מצה" ואכילת המצה

יש לאכול 60 גרם מצה בהיסבה, ולמי שקשה די באכילת 30 גרם מצה.

צריך לאכול מצות עבודת יד דווקא, ולא מצות מכונה.

הטעם לאכילת המצה, משום שלא הספיק בצקם של אבותינו לתפוח בצאתם ממצרים, מאחר שגורשו ממצרים.

מרור - אכילת ירק מר

יש לאכול כזית (30 גרם) מרור. הספרדים נוהגים לאכול חסה, והאשכנזים נוהגים לאכול כרית.

חובה לקחת חסה (וכרפס) הגדילה בגידול מיוחד ללא תולעים, כגון: גוש קטיף וכדומה.

את המרור טובלים בחרוסת, אמנם אין להרבות בחרוסת, כדי שלא תתבטל טעם המרירות של המרור. מברכים לפני אכילת המרור "על אכילת מרור".

הטעם לאכילת המרור, זכר שמיררו המצררים את חיי אבותינו במצרים. והטעם לאכילת החרוסת, זכר לטיט שעבדו בני ישראל במצרים.

כורך - אכילת המצה והמרור כשהם כרוכים יחד

כורכים יחד 30 גרם מצה עבודת יד 30 גרם מרור, מטבילים את הכל בחרוסת, אומרים "מצה ומרור בלא ברכה, זכר למקדש בימינו יחודש, זכר להלל הזקן שהיה כורכם ואוכלם בבת אחת, לקיים

מה שנאמר על מצות ומרורים יאכלוהו", ואוכלים את זה בהיסבה (מוטים על צד שמאל).

שרחץ עורך - סעודת החג צפון - אכילת מצת אפיקומן

בסיום הסעודה אוכלים 30 גרם מצה עבודת יד, מאותה מצה שהחבאנו לאפיקומן. אכילת מצה זו היא "זכר לקרבן פסח", ולכן לפני אכילת האפיקומן אומרים "זכר לקרבן פסח", גם מצה זו נאכלת בהיסבה.

לפני אכילת האפיקומן עורכים את טכס "מציאת האפיקומן". מנהגו, שאחד ההורים מחביא את מצת האפיקומן, והילדים מחפשים את האפיקומן, המוצא את האפיקומן מקבל מאביו פרס כפי בקשת הילד.

ברך - ברכת המזון

בגמר ברכת המזון מברכים "בורא פרי הגפן" ושותים את הכוס השלישית של ארבע כוסות.

הלל - אמירת ההלל

להודות ולהלל לה' יתברך על שהוציאנו ממצרים.

בסיום ההלל שותים את הכוס הרביעית של ארבע כוסות. למנהג הספרדים אין לברך ברכת הגפן על כוס זו.

נרצה - העושה כסדר הזה, הרי הוא מרצה' לשמיים

מדוע שותים "ארבע כוסות"?

זכר לארבע לשונות של גאולה. פירוש, בנבואת משה לבני ישראל על צאתם ממצרים, ה' השתמש בארבע סוגי לשונות של גאולה - "והוצאתי, והצלת, וגאלתי, ולקחת".

מדריך להכשרת המטבח לפסח

שיש וכיורים: עירוי מים רותחים ישירות מתוך הכלי שהיה מונח על האש. ונכון לערות שלשה פעמים. או ציפוי בנייר כסף עבה.

כיריים גז: צריך ל"הגעיל" [=הכנסת הכלי לתוך מים רותחים בעודם מונחים על האש] את הברזל שמניחים עליו את הסירים ומקום יציאת הלהבה.

תנור אפייה: ניקוי היטב של התנור מחמץ, המתנה 24 שעות מהשימוש האחרון בחמץ, הסקת התנור בחום הכי גבוה למשך שעה או יותר.

תבניות וסיר אפייה, שיפודים לצליה: "ליבון" [=הבערת הכלי באש עד שיהיו ניצוצות של אש ניתזים מהכלי], במקרה ויש חשש שיתקלקלו ב"ליבון" - יש לקנות חדשים לפסח.

פלטה חשמלית: עירוי מים רותחים ישירות מהאש, או ציפוי בנייר כסף עבה.

מיקרוגל ביתי: להרתים מים עם חומר ניקוי במשך מספר דקות, עד שדפנות המיקרוגל יספגו את האדים. ונכון להשתמש בפסח רק באמצעות כלים סגורים.

מדיח כלים: ניקוי יסודי, ונכון להפעיל את המכונה ללא כלים בשטיפה ברוחץ עם חומרי ניקוי.

מקרר: ניקוי יסודי.

שולחנות: אם הם מכוסים תמיד במפה - ניקיון בלבד. ואם אוכלים בלי הפסק מפה - עירוי מים רותחים ישירות מהאש, ואם חושש שיתקלקלו, ישתמש בהם בפסח על ידי מפה.

מטחנת בשר: פירוק המטחנה, ניקוי יסודי בחורים ובסדקים, הכנסת כל החלקים למים רותחים שעל האש. רצוי לעשות "ליבון" לחלק המנוקב בנקבים דקים.

שיניים תותבות: ניקוי היטב שלא יישאר בהם שום חשך חמץ.

סירי בישול כולל המכסים, סיר לחץ כולל הגומי שבכיסוי, מחבת שמטגנים עם שמן: הכנסה למים רותחים שעל האש.

הערה: לפני ההגעלה או הליבון באש, יש לרוחץ ולשפשף היטב את כלי החמץ, בכדי לנקותם מכל לכלוך וחלודה ומכל חשך חמץ.